

Ο άγνωστος Κύπριος Αγιογράφος Νικόλας Παπαστεφάνου (1849-1920) (Βασίλης Βασιλείου, Θεολόγος-Καθηγητής Συμβουλευτικής & Επαγγελματικής Αγωγής)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/23PIld06>]

2. Ο Αγιογράφος Νικόλας Παπαστεφάνου (1849-1920)

Τα βασικά βιογραφικά στοιχεία για τον Νικόλαο τα αντλούμε από την ιδιόχειρη του βιογραφία (αδημοσίευτη) την οποία έγραψε ένα χρόνο πριν το θάνατό του.

Μαθαίνουμε λοιπόν, ότι γεννήθηκε στο Ελληνικό νησί Σύμη από πατέρα Κύπριο και μητέρα Συμαία. Ο πατέρας του ήταν ο ιερέας Στέφανος που καταγόταν από το χωριό Πέγεια της Πάφου. Κατά πάσαν πιθανότητα, όπως και πολλοί άλλοι κύπριοι, κατέφυγε στο νησί της Σύμης για εξασφάλιση εργασίας ή και για την αποφυγή των διώξεων που υφίσταντο οι κάτοικοι του νησιού από τους Τούρκους.

Η μητέρα του λεγόταν Χρυσή. Έμεινε ορφανή από μητέρα και πατέρα σε μικρή ηλικία. Την φροντίδα της ανέλαβε κάποιος μάστρο-Κυριάκος με τη σύζυγό του Μαργαρίτα. Κύπριοι και αυτοί που κατοικούσαν στο νησί, την μεγάλωσαν και της έδωσαν τον Στεφανή για σύζυγο και την προίκα της.

Ζει και μεγαλώνει στο νησί αυτό όπου από μικρή ηλικία δείχνει μια ιδιαίτερη κλίση και «υπερβολικό πόθον» στη ζωγραφική και μάλιστα των εικόνων. Με τις συνεχείς

του προσπάθειες και το μεράκι κατορθώνει σιγά-σιγά να φτάσει σε κάποιο καλό επίπεδο, «αυτοδίδακτος» όπως ο ίδιος αναφέρει, μαθαίνοντας από τις εικόνες και τις τοιχογραφίες της κατάσπαρτης από βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς, εξωκκλήσια και μοναστήρια της Σύμης.

Εικ. 2 Νικόλαος Παπαστεφάνου, Λεπτ. εικόνας 4, Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, 1881, ναός Αγ.

Image not found or type unknown

*Εικ. 2 Νικόλαος Παπαστεφάνου, Λεπτ. εικόνας 4, Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, 1881, ναός Αγ.
Αναργύρων, Αγ. Βαβατσινιάς, Λάρνακα*

Στη συνέχεια ο πατέρας του γίνεται «Ιερέας για την Ανατολή» (Μικρά Ασία). Τον ακολουθεί στις μετακινήσεις του για εξεύρεση ενορίας αλλά και αργότερα για ανάληψη εργασιών σε ναούς και μοναστήρια της περιοχής. Έτσι, ταξιδεύει στη Μικρά Ασία, Αλεξάνδρεια, Λεμεσό, Λιβίσι, Αλικαρνασσό, Χίο και αλλού.

Το 1880 επιστρέφει στην Κύπρο όπου συνεχίζει να εργάζεται την αγιογραφία και πεθαίνει το 1920.

Η ημερομηνία θανάτου του, μας είναι γνωστή από την ιδιόχειρη ενθύμηση του γιού του Νεόφυτου που έγραψε σε εκκλησιαστικό βιβλίο, Ωρολόγιο τῷ Μέγα (εκδ. υπό Ιωάννου Νικολαΐδου, 1906, σελ. 355), που φυλασσόταν στην βιβλιοθήκη του. Γράφει λοιπόν: *«(Ημέραν Πέμπτη)/ Τη τρίτην (3) Δεκεμβρίου του 1920 απεβύωσε ο Πατήρ μου/ Νικόλας Παπά Στεφάνου τω έργον Αγιογράφος χρόνων/ 80 πατρήδα έχον την Σύμην Ζήσας εν Κύπρο 45 έτη.»* (η ορθογραφία διατηρείται).

Το έργο του παραμένει άγνωστο, σπάνια υπογράφει τα έργα του, μιμούμενος την ταπεινόφρονα συνήθεια των παλαιών αγιογράφων να μην υπογράφουν τα έργα τους, αρκούμενος μόνο στην παράθεση του έτους αποπεράτωσης της εικόνας. Μόνο σε τρεις εκκλησίες εντοπίσαμε ενυπόγραφα έργα του. Στο χωριό Άγιοι Βαβατσινιάς, της ορεινής περιοχής της Λάρνακας, στην Ιερά μονή Αγ. Νεοφύτου, Πάφος, και στην κοινότητα Κάτω Δρυς.

3. Τεχνοτροπία

Ως προς την τεχνοτροπία, ο Νικόλαος ακολουθεί τις παραδοσιακές μεθόδους: φυσικό ξύλο με δύο ζυγούς στο πίσω μέρος, τοποθέτηση υφάσματος (όχι πάντα) μεταξύ ξύλου και προετοιμασίας από γύψο και ζωική κόλλα. Η ζωγραφική επιφάνεια δίδεται με αυγοτέμπερα, που στο τέλος καλύπτεται με βερνίκι. Τα πρότυπά του, ακολουθούν τους κανόνες της βυζαντινής αγιογραφίας όπως έχουν εξελιχθεί στο πέρασμα του χρόνου στα Δωδεκάνησα.

Κατάφερε να αφομοιώσει σε μεγάλο βαθμό τη βυζαντινή τέχνη, όπως τη διδάχτηκε μέσα από τα έργα σημαντικών αγιογράφων της εποχής του, αλλά πολύ περισσότερο από το έμφυτο ταλέντο και τη συνεχή αναζήτηση μέσα από τα πρότυπα της κατάσπαρτης από, τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή, ναούς της Σύμης.

Η τεχνοτροπία του Νικολάου συγκεράζει παραδοσιακά και νεωτερικά στοιχεία και έτσι μπορεί να ενταχθεί στην ομάδα των πρώιμων, δυτικότροπων/βυζαντινότροπων αγιογράφων μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, στους οποίους τα παραδοσιακά στοιχεία διατηρούνται ακόμα ισχυρά. Μέσα από το χρωστήρα του Νικόλαου Παπαστεφάνου, διαφαίνεται η ευγένεια, η ευαισθησία, ο εκλεπτυσμός, η ψυχική καλλιέργεια του και ο σεβασμός προς τον ιερό σκοπό που επιτελούσε. Τα έργα του διακρίνονται για τη ρωμαλεότητά τους, την πηγαία λαϊκότητα, την ποικιλία στις συνθέσεις και τη σεμνότητα. Επίσης, τα έργα του αποπνέουν γαλήνη και θαλπωρή.

Ο ΑΓΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝ

Πέραν των εικόνων, ασχολήθηκε με την επιχρύσωση – διακόσμηση εικονοστασίων, αμβώνων, προσκυνητάρια. Επίσης, και με την επιζωγράφηση εικόνων τόσο μετά την επάνοδό του στην Κύπρο (1880) όσο και πριν σε ναούς της Σύμης και της Ανατολής.

Ο αγιογράφος Νικόλαος ασχολήθηκε μόνο εξ όσων γνωρίζουμε, με την φορητή εικόνα. Δεν έχουμε εντοπίσει ενυπόγραφες τοιχογραφίες του. Ένα σημαντικό μέρος της δουλειάς του Παπαστεφάνου, των πρώτων αγιογραφικών του έργων (1865-1880) δεν το γνωρίζουμε γιατί δεν έχει διερευνηθεί.

Εικ. 4 Νικόλαος Παπαστεφάνου, Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος , 1881,

4. Το αγιογραφικό του έργο στην Κύπρο

Ο αγιογράφος Νικόλαος Παπαστεφάνου επιστρέφει στην Κύπρο το 1880, δύο χρόνια μετά την απελευθέρωσή της από το τούρκικο ζυγό και την υποταγή της στους Άγγλους. Οι αγιογραφίες που άφησε στην Κύπρο μπορούν να σκιαγραφήσουν τόσο το πολυπληθές έργο του όσο και τους τόπους και τους ανθρώπους που συνεργάστηκε.

Πρώτη μεγάλη εργασία που αναλαμβάνει στην Κύπρο φαίνεται να είναι οι δεσποτικές εικόνες στο ναό των Αγίων Αναργύρων στο χωριό της Ορεινής Λάρνακας, Άγιοι Βαβατσινιάς, το 1881. (Εικ. 2,3,4).

[Συνεχίζεται]